

antifašisti nego antikomunisti svih boja (od fašističkih do liberalnih). Danas je preko prohodnog antikomunizma najzgodnije diskreditovati "mondijaliste i internacionaliste" koji razbijaju homogenost nacije. Napokon je stigla normalnost, ali još ima usijanih glava koje opominjuna Srebrenicu i Vukovar. Konzervativci traže nacionalno pomirenje i podvlače kontinuitet spoja pravoslavne i državne tradicije, koji čisti od negativnih sećanja i "moralnih toljaga" i ističe neprekinutu normalnost "kulture nacije" neopterećene suvišnim sećanjima. I kod savremene vlasti u Jugoslaviji primetna je klerikalizacija i "demonijalizacija" nultog časa. Slično M. Spalajkoviću, koji je u uskršnjem broju "Srpskog naroda" 1943. po ugledu na Alfreda Rozenberga pisao da je međuratna Jugoslavija kao "deo internacionalne mitologije 20. veka" bila "raspadanje srpske narodne duše" i "prekid srpskog narodnog mita, sa kojim je nastala zamrlost i neplodnost u srpskom narodu", predsednik SR Jugoslavije ponavlja da je čitava polovina stoleća od 1945-2000. bila neautentična i da se nacionalna istorija 2000. nastavlja na prekomunističku 1941. godinu. Kod oktroisanja nultog časa konzervativci brišu iz nacionalne istorije jugoslovensko iskustvo i socijalistički totalitarizam jer su strani nacionalnom biću. U konzervativnomprekranju istorije antifašizam, shvaćen gotovo isključivo kao komunističko ideološki instrument, redovno je na udaru. Treba li uopšte pominjati da hilendarski identitet nije spojiv sa antifašizmom. Antifašizam jeste gotovo pola stoleća bio sastojak komunističke ideologije, ali i važna osnova zajedničkog identiteta jugoslovenskih naroda i realni oslonac njihovog suživota u miru. Upravo zato se konzervativci danas trude da u borbi protiv ostataka ovih ideja najpre relativizuju antifašizam koji nije homogenizovao nego cepao naciju na fašiste i antifašiste. Posleratna defašizacija (koja se odvijala u celoj Evropi) osuđuje se kao obračun sa istinskim patriotima. Ova prerada dalje prošlosti podudara se sa prevladavanjem bliže. Srpski konzervativci strepe da Srebrenica ne ostane trajna stigma nacije pa teže da je svedu na pojedinačan događaj, a ne na genocidni "slom civilizacije" istekao iz razjarenog nacionalnog bića. Kritičari nacionalizma, s druge strane, upozoravaju da se normalnost ne stvara iznuđenim samopomirenjem već otvorenim neinstrumentalnim ophođenjem sa prošlošću. Zato bi trajno uključivanje Srebrenice i Gospića i Pakračke poljane kao opomena u srpski i hrvatski identitet i kulturu sećanja moglo da spreči razvoj fašizma, ali i da bude oružje protiv nastojanja konzervativaca da se podvuče crta i zaborave senke prošlosti. Dakle, uzor novoj antifašističkoj kulturi sećanja ne treba da bude vašingtonski spomenik palim Amerikancima u vijetnamskom ratu, nego berlinski Holokaust spomenik žrtvama nemačkih zločina.

Sve dok se ne steknu uslovi da se pored političara naredbodavaca na odgovornost pozove i šovinistička inteligencija kritika domaćeg fašizma će ostati verbalna. Selektivna lista zločinaca Međunarodnog suda u Hagu ima više funkciju psihološkog rasterećenja i novog balansiranja fašizama na prostoru bivše Jugoslavije. Teško je očekivati temeljniju defašizaciju u opštim okolnostima normalizovanog (demokratskog) nacionalizma, koji stvara okvir za organizovani zaborav šovinizma i fašizma. Bez radikalne kritike nacionalizma, antifašizam ostaje na apologetskom stupnju jer nezadovoljstvo i mržnju podvlašćenih kanališe u pravcu koji oslobađa odgovorne političke grupe i huškačku inteligenciju za obnovljeni fašizam. U tom sklopu su bespomoćni antifašizam i površna defašizacija svedeni na obrazac: Dat veniam corvis, vexat censura columbas (Gavranovima se prašta, a golubovi se stavljaju na muke).

2. O konverziji i samorazumevanju jugoslovenske humanističke inteligencije.